

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen
Stortinget

Deres ref

Vår ref

Dato

22/1490-

25. april 2022

Svar til Stortinget om representantforslag 209 S (2021-2022) om en helhetlig plan for å beskytte norsk kystnatur mot nitrogenforurensning

Jeg viser til brev av 8. april 2022 fra Stortingets energi- og miljøkomite hvor det er bedt om klima- og miljøministerens vurdering av representantforslag 209 S fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en helhetlig plan for å beskytte norsk kystnatur mot nitrogenforurensning.

For stor tilførsel av næringssalter som nitrogen og fosfor kan føre til overgjødning (eutrofiering) i både ferskvann og fjord- og kystområder. Dette påvirker økosystemene negativt. Klimaendringene forsterker de negative effektene. Tilførsel av næringssalter til kystområdene kommer i hovedsak fra avrenning fra jordbruk, utslipp av kommunalt avløp og fiskeoppdrett, samt gjennom naturlig avrenning. Langs Skagerrakkysten er jordbruk og kommunalt avløp de største utslippskildene. Langs de andre kyststrekningene er fiskeoppdrett den største utslippskilden.

Særlig i Oslofjorden er situasjonen svært alvorlig. *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv* ble lagt frem i 2021, og inneholder en rekke tiltak for å redusere tilførselen av næringssalter til Oslofjorden fra både jordbruk og avløp. I Hurdalsplattformen har regjeringen slått fast at vi raskt vil følge opp handlingsplanen med tiltak som reduserer avrenning fra kommuner og landbruket, innføre forbud mot tømning av septik fra fritidsbåter, og sikre en bærekraftig forvaltning av fiskeriressursene i Oslofjorden og Skagerrak.

Vurdering av forslag 1 om en nasjonal plan for styring og begrensning av avrenning av næringsalter til kystfarvann

EUs vanddirektiv er gjennomført i norsk rett gjennom vannforskriften. Vannforskriften etablerer et system for at tilstanden i overflatevann, inkludert kystvann, skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Etter vannforskriften er det utarbeidet regionale vannforvaltningsplaner som blant annet omfatter forslag til tiltak for å redusere tilførsel av næringsalter fra ulike kilder til vannforekomstene, herunder vannforekomster i kystområdene.

Gjeldende vannforvaltningsplaner er nå i ferd med å oppdateres. I 2019 ble det gitt nasjonale føringer for oppdateringen, med konkrete føringer for iverksettelse av tiltak, blant annet i medhold av forurensningsregelverket.

For utslipp fra avløp er det slått fast at kommunene skal kartlegge og følge opp utslipp av avløpsrensaneanlegg de er myndighet for, gi pålegg og sette i verk tiltak for å sørge for at utslipp blir renset i tråd med kravene i forurensningsforskriften og tillatelser. Statsforvalter skal påse at utslipp fra avløpsrensaneanlegg som faller under deres myndighet blir renset i tråd med kravene. Målsetningen skal være at alle anleggene i den enkelte kommune oppfyller forurensningsforskriftens rensekraft slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033.

Føringene for jordbruk slår fast at det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle landbrukspåvirkede vannforekomster. I områder hvor iverksatte tiltak ikke er tilstrekkelige til at miljømålet god tilstand nås, innføres mer forpliktende krav. Blant annet skal statsforvalterne og kommunene stille krav til gjennomføring av miljøtiltak der det er nødvendig for at miljømålene etter vannforskriften nås innen 2027, og senest innen 2033.

I 2021 fikk statsforvalterne en oppdatert hjemmel etter jordlova til å fastsette forskrifter med regionale miljøkrav som vil kunne øke tiltaksgjennomføringen særlig i åpenåkerjordbruket. I husdyrområdene vil revidert gjødselvereforskrift som regjeringen nå arbeider med, bli et viktig virkemiddel for å redusere tilførsler av næringsalter. Tilskudd til utslippsreducerende tiltak over jordbruksavtalen er også viktige virkemidler.

De nasjonale føringene adresserer ikke utslipp av næringsalter fra fiskeoppdrett spesielt, men også her vil forurensningsmyndigheten gjøre vurderinger og stille rensekraft i tråd med forurensningsloven. Dagens oppdrett av matfisk foregår i åpne merder langs kysten, mens det fremover forventes en økning i landbaserte fiskeoppdrettsanlegg. Dette kan medføre større produksjon og utslipp til andre resipienter enn dagens anlegg i sjø. Det er derfor viktig at planmyndigheten gjør en god vurdering av hvilke arealer som er egnet også av hensyn til miljø og utslipp til vann, i tillegg til at forurensningsmyndigheten vil regulere utslippene og stille rensekraft. Dette er nødvendige forutsetninger som må være på plass dersom landbasert produksjon skal øke i fremtiden.

Jeg mener på denne bakgrunn at EUs vanndirektiv og vannforskriften etablerer et godt og helhetlig plansystem for å nå god tilstand i norske vannforekomster, og at det ikke er behov for en nasjonal plan for styring og begrensning av avrenning av næringsalter til kystvann. Jeg mener at jobben under vannforskriftens system med å forsterke innsatsen for å forbedre tilstanden i norske vannforekomster bør fortsette, der blant annet tiltak for å redusere utslipp av næringsalter vil stå sentralt.

Vurdering av forslag 2 om å sikre at alle kommunale avløpsreanseanlegg med utslipp til vannforekomster der høye nitrogenverdier bidrar til svekket økologisk tilstand innfører nitrogenrensning innen 2027

Utslipp av sanitært og kommunalt avløpsvann reguleres av forurensningsloven- og forskriften, som også gjennomfører EUs avløpsdirektiv i norsk rett. Forurensningsforskriften stiller minstekrav til utslipp av kommunalt avløpsvann etter størrelse på tettbebyggelse og resipientens følsomhet. Statsforvalter er forurensningsmyndighet for utslipp av kommunalt avløpsvann fra de største tettbebyggelsene. Der det er grunnlag for det kan statsforvalteren i den enkelte tillatelse etter forurensningsloven stille strengere renskrav enn hva direktivet og forurensningsforskriften krever.

Mange kommuner har i dag utfordringer med utslipp av urensset og dårlig rensset avløpsvann. Dette skyldes i hovedsak lekkasjer fra avløpsnett/overløp, for eksempel ved mye nedbør, samt manglende renskapasitet ved rensanleggene. Vedlikeholdsetterslepet på vann- og avløpsnett er generelt stort og det er en utfordring at avløpssystemer ikke bygges ut i tråd med arealutviklingen i kommunene. Tilsyn har vist at flere kommuner ikke overholder utslippskrav og ikke har god nok oversikt over avløpsnettets tilstand eller kunnskap om hvordan utslipp fra avløpsnett påvirker de lokale vannforekomstene.

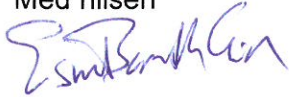
Statlige miljømyndigheter er i gang med arbeidet for å sikre bedre rensning av kommunalt avløpsvann. Miljødirektoratet ba i 2019 statsforvalterne om å skjerpe praksisen med å stille strengere renskrav i tillatelser og strengere oppfølging av renskrav i allerede gitte tillatelser. Det innebærer at mange statsforvaltere er i gang med å stille strengere renskrav når det gis nye tillatelser eller ved revisjon av allerede gitte tillatelser. Der det er grunnlag for det vil det også stilles krav om nitrogenrensning. Dette mener jeg er et viktig arbeid som må fortsette.

I likhet med stortingsrepresentanten mener jeg at nitrogenfjerning er et viktig tiltak for å bedre vannkvaliteten. Nitrogenfjerning vil imidlertid ikke alene løse utfordringene. I flere kommuner vil det for eksempel være behov for å oppgradere ledningsnett og innføre separat overvannshåndtering da store mengder overvann inn i avløpsanleggene kan føre til at rensningen ikke får ønsket effekt.

For å få på plass bedre rensning av kommunalt avløpsvann, herunder nitrogenfjerning, er det derfor nødvendig med oppgradering av både avløpsreanseanlegg og ledningsnett. Det er kommunen som er ansvarlig for å dekke utgiftene til bygging, drift og vedlikehold av

kommunale avløpsanlegg, og en oppgradering vil kreve store investeringer. Kostnadene dekkes i utgangspunktet gjennom vann- og avløpsgebyr i tråd med prinsippet om at forurensere betaler.

Med hilsen

Espen Barth Eide